Valiokunnan lausunto TrVL 2/2016 vp– HE 134/2016 vp

Tarkastusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017 (HE 134/2016 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 24.10.2016.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- valtiovarainministeri Petteri Orpo, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Panu Pykönen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Minna Upola, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Päivi Nerg, sisäministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tarkastusvaliokunta on vuoden sisällä käsitellyt harmaan talouden torjuntaa kahdessa mietinnössään, jotka koskivat hallituksen vuosikertomuksia vuosilta 2014 (TrVM 5/2015 vp) ja 2015 (TrVM 2/2016 vp) ja valtiovarainvaliokunnalle antamassaan budjettilausunnossa (TrVL 3/2015 vp — HE 30/2015 vp).

Budjettilausunnossaan tarkastusvaliokunta piti vaalikautta koskevaa torjuntaohjelmaa edelleen tarpeellisena. Tuolloin oli käynnissä edellinen harmaan talouden torjuntaohjelma, eikä hallitus ollut vielä vahvistanut uutta ohjelmaa seuraaville vuosille. Valiokunta piti myös tärkeänä, että kaikkien harmaan talouden torjunnalle tärkeiden viranomaisten (kuten verohallinto, Tulli, Poliisi ja oikeusviranomaiset) toimintaresurssit on turvattu tämän ohjelman osana. Lausunnossaan valiokunta nosti esille talousrikostorjunnan lisämäärärahan tarpeellisuuden ja kuuli asiasta myös valtiovarainministeriä. Ministeri Stubb kertoi valiokunnalle ja samana päivänä 5.11.2015 eduskunnan täysistunnossa, että poliisille suunnattuun talousrikostorjunnan lisämäärärahaan (6,4 milj. euroa) suunnitellut säästöt perutaan.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TrVL 2/2016 vp

Uusi harmaan talouden torjuntastrategia hyväksyttiin huhtikuussa 2016 ja samalla asetettiin parlamentaarinen työryhmä seuraamaan strategian toteutumista. Strategiassa on neljä kärkihanketta, joiden avulla painopistettä pyritään siirtämään entistä enemmän harmaan talouden ennalta estämiseen rakentamalla uusia toimintamalleja ja reaaliaikaistamalla torjuntaa. Kesäkuussa 2016 valmistui toimenpideohjelma, ja samalla käynnistettiin hanke tilannekuvan laatimiseksi ja ylläpitämiseksi. Tilannekuvan laatimiseen osallistuu jatkossa viranomaisten lisäksi myös yksityinen sektori.

Valiokunta päivitti asiantuntijakuulemisessaan erityisesti talousrikostorjunnan nykytilaa ja tulevaa. Kuulemisen mukaan poliisilla on ollut vuosina 2012—2016 käytettävissä kohtuullisen hyvät voimavarat talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa. Poliisille myönnettiin vuoden 2016 täydentävässä talousarviossa 3,2 milj. euron määräraha harmaan talouden torjuntaan. Poliisi itse sitoutui kohdistamaan tarkoitukseen 3,2 milj. euroa, jolloin vuoden 2016 rahoituksen taso pysyi vuoden 2015 tasolla. Vuosien 2017—2020 kehyksistä päätettäessä keväällä 2016 poliisille myönnettiin tasokorotus, jonka suuruus on 5,0 milj. euroa vuodelle 2017 ja 10,0 milj. euroa vuodesta 2018 eteenpäin. Rahoitus on suunnattu harmaan talouden torjuntaan ja automaattiseen liikenteenvalvontaan.

Poliisin määrärahataso laskee ensi vuonna kuluvaan vuoteen verrattuna noin 42,6 milj. euroa. Sopeuttamistoimet tulevat sisäministeriön mukaan koskemaan kaikkia osa-alueita, eikä harmaan talouden torjuntaa ole mahdollista resursoida edellisvuosien tasoisesti. Talousrikostorjunnassa työskentelee 544 henkilöä, joista erillismäärärahan turvin 98 henkilöä (tilanne 30.6.2016).

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin, että vuonna 2015 poliisissa kirjattiin enemmän talousrikoksia kuin koskaan aikaisemmin eli yhteensä 1 842 uutta talousrikosasiaa. Kuluvan vuoden kesäkuun loppuun mennessä poliisin tietoon oli tullut jo 1 016 uutta talousrikosasiaa. Myös avoimien talousrikosten määrä on jatkanut kasvuaan, ja vuoden 2016 kesäkuun lopussa avoimien rikosasioiden määrä oli 2 353.

Vuonna 2015 saatiin takaisin rikoshyötynä noin 29 milj. euroa. Vuoden 2016 kesäkuun lopussa takaisin saatua rikoshyötyä oli kertynyt noin 9,2 milj. euroa. Vuonna 2013 poliisin haltuun saaman rikoshyödyn määrä oli puolestaan 41 milj. euroa, ja vuonna 2014 se oli 47,7 milj. euroa. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin, että syitä heikentyneeseen tilanteeseen ja tarvittavia lisätoimia selvitetään parhaillaan erillisessä hankkeessa.

Tarkastusvaliokunta pitää hyvänä, että harmaan talouden torjunta on ymmärretty tärkeäksi koko yhteiskuntaan vaikuttavaksi asiaksi. Hyvää on myös se, että harmaan talouden torjunta perustuu jatkossa viranomaisten yhteiseen tilannekuvaan ja kokonaiskäsitykseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että harmaan talouden torjunnan koordinointia ja johtamista vielä parannetaan. Näyttää siltä, että uuden strategian toimeenpanon myötä alueella on lukuisia toimijoita ja työryhmiä, mutta niiden työn edistymisestä ja käytännön tuloksista on vaikeaa saada kokonaiskuvaa. Torjunnassa tulee panostaa lisähyötyjen saamiseksi toimijoiden väliseen yhteistyöhön (esim. Poliisi ja Tulli).

Harmaan talouden torjunta on suuressa määrin viranomaisyhteistyötä, ja siinä linkittyy usean viranomaisen toiminta toisiinsa. Yhden pullonkaulan muodostuminen voi vesittää koko ketjun toiminnan. Vaikutukset ulottuvat myös verovelkojen perintään, verovajeeseen ja veromoraaliin. Va-

liokunta näkee todellisen riskin poliisin määrärahojen tason laskusta harmaan talouden torjunnalle ja pitää kuulemansa pohjalta perusteltuna, että poliisin määrärahoja lisätään, jotta mm. harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastainen toiminta voi jatkua menestyksellä. Valiokunta tuo myös esiin, että eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2016 kannanoton, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa uuteen toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta, ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Valiokunta korostaa harmaan talouden, veronkierron ja verojen välttelyn vastaisessa toiminnassa verotuksen johdonmukaisuuden ja ennakoitavuuden merkitystä. Samalla valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii kansainvälisessä yhteistyössä avoimuuden ja tietojen vaihdon lisäämiseksi.

Tilannekuvan reaaliaikaisuus ja toimintaympäristön muutosten, myös uhkien havainnointi ovat asioita, joissa yhteistyö viranomaisten ja yksityisen sektorin kesken on kannatettavaa. Valiokunta painottaa tietotekniikan vahvempaa hyödyntämistä perinteisten torjuntatoimien rinnalla yhä enemmän verkossa toimivassa maailmassa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Tarkastusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Eero Heinäluoma sd
varapuheenjohtaja Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Päivi Räsänen kd
varajäsen Rami Lehto ps
varajäsen Pia Viitanen sd.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Heidi Silvennoinen.